

УДК 378.147

І. В. РАДЧЕНЯ

аспірант

Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

ЖИТТЄВОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ОДНА З ОСОБЛИВОСТЕЙ ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано роль життєвотворчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи в інноваційній педагогічній діяльності. Подано погляди вчених щодо поняття “інновація”. Звернено увагу на концепцію нової української школи, а саме на вимоги до українського вчителя. З’ясовано, що майбутні вчителі початкової школи повинні розвивати власний життєвотворчий потенціал для реалізації інноваційної педагогічної діяльності.

Ключові слова: життєвотворчий потенціал, майбутній учитель, початкова школа, інновація.

В аспекті сучасних процесів інтеграції та глобалізації світового простору актуальним є питання конкурентоспроможності України. Саме тому увага вчених спрямована на освітню царину в контексті динаміки сучасного суспільства. На сьогодні під дією цілої низки революцій (телекомунікаційної, управлінської тощо) відбуваються суттєві зміни в структурі суспільства, що вимагає збільшення людського потенціалу (життєвотворчого, креативного тощо), передусім в освітній сфері. Сучасні кризові процеси підштовхнули сферу освіти до трансформаційних змін. Вища ж освіта сприяє становленню України як демократичної держави.

Ринок праці, що інтенсивно формується, висуває нові вимоги до змісту й процесу підготовки спеціалістів. Зараз потрібен “новий” спеціаліст, який має глибокі знання не тільки в галузі професійної діяльності, а й у сфері інноваційної педагогічної діяльності, до якої ми зараховуємо формування життєвотворчого потенціалу. Тому актуальною стає підготовка таких фахівців, які досконало володіють базовими знаннями в цій галузі й уміють їх відтворювати. Формування життєвотворчого потенціалу є одним із найбільш важливих і пріоритетних напрямів. Особливого значення питання життєвотворчих технологій набуває саме в початковій школі, коли в дітей формується уявлення про життя в різних його аспектах.

Проблему життєвотворчого потенціалу розглядали в педагогіці, психології, філософії та інших науках. Психолого-педагогічні засади проблеми було висвітлено в працях І. Беха, І. Єрмакова, В. Семиченко, О. Яковлевої та ін. Результати дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у вітчизняній педагогічній літературі свідчать, що, крім теоретичних і методологічних засад підготовки вчителів (К. Авраменко, Ю. Бабанський, В. Гриньова, О. Дубасенюк, О. Пехота, О. Савченко, Л. Ткаченко, Л. Хомич), учені активно розглядають такі аспекти професійної підготовки педагогів, як: проблема ступеневої освіти педагогічних працівників (С. Власенко, Л. Хомич), організація педагогічної практики (О. Абдулліна, Н. Казакова, М. Козій, Г. Шульдик та

В. Шульдик), проблеми загальнопедагогічного та методичного складників професійної підготовки вчителя (О. Абдулліна, К. Авраменко, О. Антонова, Л. Нечепоренко, В. Шахов), особливості підготовки вчителя до виховної роботи й до роботи з батьками (Т. Довженко, Г. Троцько, Т. Шанскова), проблема індивідуалізації професійної підготовки вчителя (О. Пехота), питання формування вмінь студентів з індивідуальної роботи (В. Єремєєва, З. Осадча), історія становлення й розвитку педагогічної освіти в Україні (О. Глузман, М. Козій, В. Луговий, В. Майборода, Л. Хомич), питання організації професійної підготовки вчителя за кордоном (А. Василюк, Л. Пуховська, Н. Яцишин), питання технології професійної підготовки студентів-майбутніх учителів (О. Антонова, О. Дубасенюк, В. Євдокимов, С. Сисоєва, І. Прокопенко), проблема підготовки вчителя в умовах Болонського процесу (В. Бондар, В. Кремень) тощо.

Проаналізувавши наукову літературу, ми з'ясували, що, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, дослідження проблеми життєвотворчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи не можна вважати завершеним.

Мета статті – проаналізувати роль життєвотворчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи як однієї з особливостей інноваційної педагогічної діяльності.

На сьогодні професійна підготовка вчителів початкової школи вимагає інноваційного підходу до студентів, тобто навчання їх у такому режимі, що забезпечить розвиток творчості та виявлення самобутності. Поняття “інновація” розглядають як: зміни в освітній практиці (Є. Огарьов, В. Онушкін); форму організації інноваційної діяльності (В. Золотарьов, А. Пригожин); комплексний процес створення, використання, поширення новацій (М. Лапін); результат інноваційного процесу (В. Паламарчук). П. Щедровицький під інновацією розуміє особливу організацію діяльності й мислення, яка охоплює всю сферу освіти та підготовки кадрів [5, с. 8]. У педагогіці використовують термін “інноваційні процеси”, які В. Слобочиков тлумачить як введення новоутворень у педагогічні технології та практику, перетворення окремих дисциплін у механізм розвитку освіти, що передбачає якісно нові концепції змісту та форм освіти [3, с. 10], а В. Загвязинський вважає, що інноваційні процеси в освіті є процесом виникнення, розвитку та проникнення в широку практику педагогічних нововведень. Суб'єктом, носієм цього процесу є, насамперед, педагог-новатор [1].

Процес підготовки студентів до створення, освоєння й упровадження нових елементів у школі є багатомірним і тривалим. Для усвідомлення цього явища варто з'ясувати, які найбільш істотні процеси, явища, об'єкти взаємодіють із ним. На наш погляд, учитель інноваційного типу – це вчитель-дослідник, учитель-новатор, який одержує високі результати в роботі завдяки вдосконаленню процесу навчання й виховання школярів, внесенню в нього елементів новизни. Педагогічне новаторство тісно пов'язано з іншими характеристиками сучасного вчителя: педагогічною майстерністю, життєвотворчістю. Результатами новаторства є вдосконалення навчально-виховного процесу, досягнення вищих творчих успіхів.

Отже, інноваційний учитель готовий до вмотивованої професійної діяльності, він здатний швидко й оперативно залучатися в інноваційні процеси та бути їх ініціатором. Це вчитель, який усвідомлює значущість своєї діяльності, самостверджується в ній та ставиться до неї, як до життєвотворчої.

Педагогічна праця вчителя початкової школи – складний процес, який супроводжується особистісними змінами, спрямованими на розвиток певних якостей, які сприяють успішній практичній діяльності. Недаремно В. Сухомлинський слушно зауважував, що “вчительська професія – це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється. Прекрасна риса вчителя – повсякчас відкривати в людині нове, дивуватися новому, бачити людину в процесі її становлення...” [4, с. 7].

У сучасному освітньому просторі створюється нова модель початкового навчання. Відбуваються різноманітні інновації в початковій освіті. Держава передбачає вдосконалення освітнього процесу в школах на інноваційній основі, а це пов'язано з модернізацією роботи у ВНЗ, які готують майбутніх учителів. Саме тому, на нашу думку, життєвотворчий потенціал майбутнього вчителя початкової школи постає як особливість інноваційної педагогічної діяльності, яку потрібно формувати й розвивати в процесі професійної підготовки.

Л. Гриневич впевнена, що нова школа потребує нового вчителя, який зможе стати агентом змін. Реформою передбачено низку стимулів для особистого та професійного зростання, з метою залучення до професії найкращих. Саме творчому й відповідальному вчителю, який постійно працює над собою, буде надано академічну свободу. Учитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, власноруч обирати підручники, методи, стратегії, способи й засоби навчання; активно виражати власну фахову думку. Держава гарантуватиме йому свободу від втручання в професійну діяльність. Суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя. Учителі вивчатимуть особистісно орієнтований та компетентнісний підходи до управління освітнім процесом, психологію групової динаміки тощо. У зв'язку із цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерела знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Збільшиться кількість моделей підготовки вчителя. Форми підвищення кваліфікації буде диверсифіковано: курси при ІІПО, семінари, вебінари, онлайн-курси, конференції, самоосвіта (визнання сертифікатів). До роботи в школі будуть залучені найкращі [2].

Висновки. Отже, системна і якісна науково-методична робота викладачів ВНЗ сприяє зростанню професіоналізму майбутніх учителів, допомагає становленню творчих ініціативних особистостей, що сміливо будуть упроваджувати в практику інновації, цим значно підвищуватимуть ефективність навчально-виховного процесу у формуванні компетентного учня. Зараз учень є головною особою початкової школи, а разом із ним його здібності та потенційні можливості. Саме тому майбутні вчителі початкової школи повинні розвивати власний життєвотворчий потенціал для реалізації інноваційної педагогічної діяльності.

Список використаної літератури

1. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация : учеб. пособие. Москва : Академия, 2003. 192 с.
2. Концепція нової української школи / Міністерство освіти і науки України. 2016. 34 с. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/uasch2016/konczerpcziya>.
3. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Психология человека: Введение в психологию субъективности : учеб. пособ. для вузов. Москва : Школа-Пресс, 1995. 384 с.
4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю. Київ : Радянська школа, 1988. 304 с.
5. Щедровицкий П. Г. Новшества и инновации. *Учительская газета*. 1995. 23 мая.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2017.

Радченя И. В. Жизненнотворческий потенциал будущего учителя начальной школы как одна из особенностей инновационной педагогической деятельности

В статье проанализирована роль жизненнотворческого потенциала будущего учителя начальной школы в инновационной педагогической деятельности. Представлены взгляды ученых на понятие "инновация". Обращено внимание на концепцию новой украинской школы, а именно на требования к украинскому учителю. Выяснено, что будущие учителя начальной школы должны развивать собственный жизненнотворческий потенциал для реализации инновационной педагогической деятельности.

Ключевые слова: *жизненнотворческий потенциал, будущий учитель, начальная школа, инновация.*

Radchenya I. Life Creative Potential of the Future Primary School Teacher as One of the Characteristics of Innovative Pedagogical Activity

The article analyses the role of the life creating potential of a future primary school teacher in the innovative teaching activities. It considers views of scientists on the concept of "innovation". Attention is drawn to the concept of the new Ukrainian school, namely the requirements imposed on the Ukrainian teacher.

The process of tutoring students to create, develop and introduce the new elements at school is multi-dimensional and lengthy. For understanding this phenomenon one should find out the most significant processes, events, objects which are interacting with it. In our opinion, the innovation type of a teacher is the teacher-researcher, the teacher-innovator, who achieves high results in his work by improving the process of school education and introducing elements of novelty. Pedagogical innovation is closely linked to other modern teacher's characteristics: his pedagogical skills, life creativity. The results of the innovation are the improvement of the educational process and achieving higher creative success.

Hence, the innovative teacher is ready for a motivated professional activity, he is able to quickly and efficiently involve into the innovation processes and to become their initiator. It is the teacher who understands the importance of his own work, asserting himself in it and regards it as his life creativity.

A new model of primary education is created in the modern educational space. A variety of innovations take place in the process of the elementary education. The government is planning to improve the educational process at schools on the basis of innovations, and this is due to upgrading the higher educational establishments where future teachers are prepared. That is why, in our opinion, life creative potential of a future primary school teacher appears as a feature of innovative pedagogical activities which needs to be formed and developed in the process of professional training.

Thus, the integrated and high-quality scientific and methodical work of university teachers contributes to the growth of professionalism of future school teachers, helps educating the creative, enterprising individuals who will boldly implement innovations to significantly improve the efficiency of the educational process in the formation of a competent student. Now the student is the key person of the primary school, as well as his abilities and potentials. Therefore, the future primary school teacher needs to develop his own life creative potential to be capable in implementing the innovative pedagogical activities.

Key words: *life creative potential, future teacher, primary school, innovation.*